

Biologische boeren gaan groene diensten leveren

Biologische landbouw en natuur sluiten goed bij elkaar aan. De meerwaarde van de biologische bedrijfsvoering voor natuur en landschap zou echter versterkt kunnen worden. Welke natuurwaarden belangrijk zijn, is per regio verschillend. Daarom is een streekeigen aanpak nodig. Uit verkennend onderzoek van Alterra van Wageningen UR blijkt dat biologische boeren hun groene diensten niet als losse elementen benaderen, maar deze het liefst volledig inpassen in hun bedrijfssysteem. Een vaste vergoeding per hectare ligt voor biologische bedrijven het meest voor de hand.

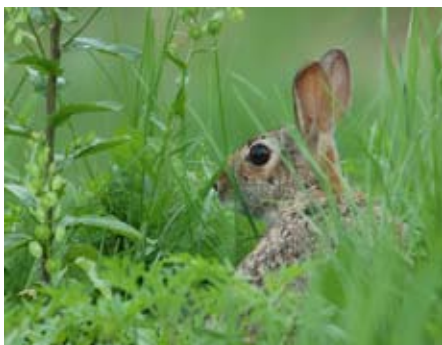
Biologische landbouw en natuur passen bij elkaar, omdat deze vorm van landbouw zo veel mogelijk wil inspelen op natuurlijke processen. De biologische boer stimuleert kringlopen met een actief bodemleven, werkt met een lage input aan nutriënten en laat het gebruik van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen achterwege. Bovendien hebben deze bedrijven vaak een grotere variatie aan gewassen. Daarom komen op biologische bedrijven gemiddeld hogere natuur- en landschapswaarden voor. Op veel bedrijven wordt echter weinig gedaan met deze gunstige basisfactoren voor biodiversiteit.

Natuur als maatschappelijke dienst

Agrarische cultuurlandschappen herbergen veel soorten planten en dieren die aan extensievere vormen van landbouw zijn gebonden. Veel van deze soorten worden momenteel bedreigd door de toenemende mechanisering en schaalvergroting in de landbouw. Biologische bedrijven zijn dankzij hun milieuvriendelijke bedrijfsvoering geschikt om natuur en landschap te beschermen en ontwikkelen. Dat is profijtelijk voor iedereen en daarmee een vorm van maatschappelijke dienstverlening. Deze dienstverlening zou beloond kunnen worden.

Huidige vergoedingen oneerlijk en inflexibel

Biologische boeren werken vaak enthousiast mee aan de bescherming van de biodiversiteit op hun bedrijf. Het huidige systeem van vergoedingen (via de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer ofwel SAN) is echter een bron van ergernis voor veel biologische boeren. Ze vinden dat ze voor dezelfde vergoeding een grotere bijdrage leveren aan bodem- en waterkwaliteit (en daarmee flora en fauna) dan gangbare boeren. De meerwaarde van de biologische bedrijfsvoering wordt in het huidige systeem niet beloond. Daarnaast

Deze rietkraag markeert een nat beekdal tussen hogere gronden

zien biologische boeren het systeem van beheerssubsidies als niet duurzaam en inflexibel. Een eigen benadering en een nieuw soort betalingssysteem lijken gerechtvaardigd.

Regionale aanpak

In drie regio's zijn zowel de streekeigen natuur- en landschapswaarden als de motivatie van regionale biologische boeren om een extra bijdrage te leveren aan het landschap onderzocht. Zo werd het idee van een regionale 'natuurnorm' verkend. De drie geselecteerde regio's waren: De Noordoostpolder (akkerbouwgebied op kleigronden), Noordwest Overijssel/Zuidwest Drenthe (overgang veengrond-zandgrond), en de Graafschap (zandgebied met landgoederen).

Uit de gesprekken met de biologische boeren kwam in elke regio naar voren dat ze gemotiveerd zijn om een vast, voor de streek specifiek pakket van natuur- en landschapskwaliteiten te leveren, tegen een duurzame, voor inflatie gecorrigeerde, jaarlijkse vergoeding. De boeren willen vooral duurzame prestaties leveren voor natuur en landschap die worden ingepast in de bedrijfsvoering. Dus niet een paar losse elementen, maar een functionele combinatie met de landbouwactiviteiten in een aangepast bedrijfssysteem.

Instrumentarium en financiering

Om een natuurnorm voor de biologische landbouw te kunnen realiseren is de inzet van middelen vanuit de overheid nood-

zakelijk. Burgers hechten veel waarde aan karakteristieke cultuurlandschappen. Dankzij deze belangstelling zijn diverse initiatieven om natuur en landschap te vermarkten succesvol verlopen. Voorbeelden hiervan zijn de veiling van landschapselementen en de concrete uitwerking van het Deltaplan voor de Nederlandse Landschappen. Daarnaast is eind september 2008 het 'Landschapsakkoord van Apeldoorn' ondertekend. Een brede coalitie van 46 partijen, waaronder de overheid en biologische boerenorganisaties, gaat zich inzetten voor het behoud en ontwikkeling van het Nederlands landschap.

Om de groene diensten van de biologische sector financieel te kunnen belonen moeten de prestaties van de sector duidelijk aan-

Een steilrand langs hooggelegen oude essen herbergt vaak veel verschillende soorten

toonbaar zijn. Er moeten goede argumenten zijn voor een extra beloning buiten de gangbare instrumenten (SAN) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) om. De provincies hebben het voortouw als het gaat om de financiering van dergelijke groene diensten (via het ILG). Uit contacten met enkele provincies blijkt dat er in principe mogelijkheden zijn om biologische bedrijven voor hun aantoonbare natuur- en landschapsprestaties te belonen.

Vergoeding per hectare

Omdat het gaat om de aanpassing van het gehele bedrijfssysteem, ligt een vaste vergoeding per hectare voor de hand. Modelberekeningen van het LEI van Wageningen UR moeten uitwijzen wat een redelijke vergoeding hiervoor is.

Pakket van groene diensten

Uit gesprekken met biologische boeren in de drie onderzochte regio's kwamen de volgende randvoorwaarden voor het natuurvriendelijk biologisch bedrijfssysteem naar voren:

- Regelmatige vruchtwisseling op gronden die zich daarvoor lenen zoals oude bouwlanden. Dit leidt tot grote gewasdiversiteit.
- Minimaal 5 % van het bedrijfsareaal bestaat uit streekeigen landschapselementen en wordt niet benut als cultuurgrond.
- De boer beheert bovengenoemde landschapselementen (zoals houtwallen, sloten, struweel, etc).
- Maaisel en ander organisch materiaal dat bij het beheer van de landschapselementen vrijkomt, wordt na compostering opgenomen in de mineralenkringloop van het bedrijf.
- In de broedtijd worden geen weidevogels verstoord: dit betekent dat grasland in de regel later wordt gemaaid.
- De inrichting van het erf krijgt extra aandacht: een oppervlakte van minimaal 40% van de bebouwde en verharde oppervlakte wordt landschappelijk aantrekkelijk gemaakt met elementen die voor de regio karakteristiek zijn (beplantingen, heggen, bloemenborders, fruitbomen, moestuin, etc). Ook wordt het erf voor 'erfvogels' natuurvriendelijk aangekleed, met nestkasten bijvoorbeeld.

Huiskamerbijeenkomst met boeren uit de Noordoostpolder

Daarbij wordt gekeken naar inkomstender-
ving, arbeidsuren en extra investeringen.
Uit het onderzoek in de drie regio's blijkt
dat een groot deel van de biologische
bedrijven van een dergelijk pakket gebruik
zou willen maken. Dit zou een extra impuls
kunnen betekenen voor het realiseren van
de natuurdoelen die de overheid zich ge-
steld heeft. Karakteristieke landschappen
die nu onder grote druk staan van schaal-
vergroting kunnen hiermee behouden
blijven. Ook zal het belonen van inzet voor
natuur en landschap sommige boeren die
nu overwegen om over te stappen naar een
biologische bedrijfsvoering, stimuleren om
deze stap ook daadwerkelijk te zetten.

Proefproject

In 2008 is deze nieuwe aanpak getest op
een aantal pilot-bedrijven, te beginnen in
de drie regio's waar de verkenning is uit-
gevoerd. Met de betreffende boeren wor-
den momenteel concrete inrichtingsplannen
opgesteld, die vervolgens de basis vormen
voor de berekening van de vergoedingen.
De opdrachtgever van het onderzoek, de
Vakgroep Biologische Landbouw van LTO
en Biologica, is momenteel in gesprek met
overheden (rijk, provincie, gemeenten,
waterschappen) en private partijen over de
financieringsmogelijkheden. De biologische
landbouw als leverancier van groene dien-
sten komt daarmee een flinke stap dichterbij.

Meer informatie?

- *contactpersonen*
Anton Stortelder, Alterra van Wageningen UR
t 0317 485 932 e anton.stortelder@wur.nl
i www.biokennis.nl

Sjors Willems, Vakgroep Biologische Landbouw
(LTO) en Biologica
t 030 233 9 970 e willems@biologica.nl
i www.biologica.nl/boerentuinder

Lopend onderzoek

- Biologische boeren als beheerder van
natuurterreinen
- Meting van natuur – en landschapskwaliteit op
biologische landbouwbedrijven
- Consumenten en beleving natuur en landschap
en biologische landbouw
- Agrobiodiversiteit en het biologische
landbouwsysteem

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek voor
biologische landbouw en voeding plaats in
grote, voornamelijk door het ministerie van
LNV gefinancierde onderzoekprogramma's.
Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect,
het kennisnetwerk voor de Biologische
Landbouw en Voeding in Nederland
(www.bioconnect.nl). Hoofduitvoerders van het
onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR
en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u
op www.biokennis.nl. Mail vragen en/of opmer-
kingen over het onderzoek voor biologische
landbouw en voeding aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- *samenstelling*
Communication Services, Wageningen UR
- *eindredactie*
Themawerkgroep Biodiversiteit en Landschap
- *tekst*
Anton Stortelder, Alterra, Wageningen UR
- *vormgeving*
Wendy Buss, Grafisch Atelier Wageningen
- *druk*
Moderrndruk, Bennekom
- *redactieadres*
Wageningen UR, Herman van Keulen
Postbus 409, 6700 AK Wageningen
t 0317 486 370 e h.vankeulen@wur.nl

